

Nr 559.

Av herr **Kempe m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 231, angående vissa åtgärder till främjande av bostadsförsörjningen.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 231 föreslås vissa åtgärder i syfte att främja bostadsförsörjningen.

Departementschefen konstaterar i sin översikt, att läget på bostadsmarknaden synes snarast ha skärpts under år 1947, och framhåller dessutom i propositionen bland annat följande: "Den bild av bostadsförhållandena i Sverige, som erhållits genom de nämnda undersökningarna, är i vissa avseenden mörk. Inemot hälften av lägenheterna innehålla högst ett rum och kök och kunna därför icke anses tjänliga som familjebostäder. Endast en mindre del av lägenhetsbeståndet är utrustat med centralvärme och badrum. Särskilt på landsbygden är det vanligt att lägenheterna sakna såväl vatten som avlopp." Även om bostadsproduktionen under de senaste åren varit av betydande omfattning, så kvarstår dock som faktum, att produktionen icke pågått i den omfattning och i den takt, som varit nödvändigt för att täcka behovet. Till följd härav har bostadsbristen allmänt sett ytterligare skärpts. På vissa orter måste förhållandena numera betecknas såsom bostadsnöd. Enbart det förhållandet, att vid den kommunala bostadsförmedlingen i Stockholm finnas anmälda inte mindre än 30 000 bostadssökande och i Göteborg mellan 4 000 à 5 000, vilkas behov icke kunnat tillgodoses, avspeglar till en del missförhållandena på bostadsmarknaden. Även övriga tätorter liksom vissa orter på landsbygden redovisa ett betydande underskott av bostäder.

Regeringens åtgärder — att såsom ett led i kampen mot inflationen begränsa investeringarna i bostadsbyggnadsproduktionen och minska byggnadsarbetarkåren med cirka 50 000 arbetare — ha självfallet medfört, att bostadsproduktionen successivt minskat, men därtill att arbetslösheten bland byggnadsarbetarna under de gångna vintermånaderna blivit avsevärt större än vad den säsongmässigt brukar vara. Enligt vad statsrådet Ericsson meddelat ha endast 5 000 byggnadsarbetare kunnat överföras till andra näringsgrenar. Det förhållandet, att tiotusentals byggnadsarbetare blivit arbetslösa på grund av en alltför restriktiv ekonomisk politik, har långt ifrån bidragit till att motverka en inflationistisk utveckling. I tider som dessa, då det råder brist på vissa varor och tjänster, ha vi inte råd att låta tiotusentals arbetsdugliga människor gå sysslolösa. Erfarenheten har visat, att den privatkapitalistiska spekulativen är störst inom de områden, där bristen på varor är mest kännbar. Rådande brist på bostäder och i viss mån på bygg-

nadsmaterial har medfört en ohämmad kapitalistisk spekulation, som statsmakterna icke ens genom lagstiftning kunnat bemästra. Den osunda verksamhet, som bedrivs i fråga om försäljning av fastigheter, villor, lägenheter och vissa byggnadsmaterial, kan effektivt bekämpas endast genom åtgärder, varigenom produktionen av byggnadsmaterial och bostäder ökas på bekostnad av mindre nyttig produktion. Endast genom en bostadspolitik efter dessa linjer anse vi det vara möjligt att komma till rätta med bostadsbristen och därmed påverka den penningpolitiska utvecklingen i positiv riktning. En omprövning av den av regeringen under senare tid förda bostadspolitiken synes därför med nödvändighet snarast böra vidtagas.

Byggnadskostnaderna och hyresnivån. Departementschefen framhåller vidare i propositionen, att byggnadskostnaderna, som under åren 1942—1945 undergingo endast obetydliga förändringar, under de två senaste åren stigit rätt avsevärt. Någon förklaring till detta förhållande har icke lämnats. Skulle så skett, hade även frågan om monopolprusbildningens verkan på bostadskostnaderna måst bliva föremål för behandling i samband med behandlingen av årets bostadsproposition.

De ökade byggnadskostnaderna skapa ett ständigt tryck på hyresnivån, vilket leder till att staten, för att i möjligaste mån kunna bibehålla hyrorna vid 1939 års hyresnivå i de nybyggda fastigheterna, måste öka subventionsverksamheten.

Statsmakterna ha under senare år tagit vissa beaktansvärda initiativ för att öka produktionen av bostäder i s. k. allmännyttig regi. Denna politik har i viss omfattning krönts med framgång. En tredjedel av hela flerfamiljshusproduktionen utföres nu, enligt vad departementschefen meddelar, av kommunala och allmännyttiga företag. Denna framgång för det kommunala bostadsbyggandet kommer att begränsas, därest man inte kan komma till rätta med byggnadsmaterialproduktionen. Det kan enligt vår mening icke vara tillräckligt att likvidera spekuleringen inom enbart bostadsbyggandet, utan det måste vara minst lika angeläget att komma till rätta med samma problem inom byggnadsmaterialproduktionen och i fråga om tomtpolitiken. I tidigare motioner ha vi riktat statsmakternas uppmärksamhet på att dessa på ett mera effektivt sätt borde angripa orsakerna till den höga hyresnivån för att därmed bringa hyrorna i balans med det stora folkflertalets inkomster.

Det är vår förhoppning att den kommitté, som fått regeringens uppdrag att utreda frågan om byggnadsmaterialproduktionen och därmed sammanhängande problem, skall påskynda sitt arbete och snarast framlägga förslag, som möjliggör för kommunerna och övriga spekulationsfria företag att bedriva en mera rationell bostadsproduktion än vad som under nuvarande förhållanden är möjlig. Med hänsyn till det allvarliga läget på bostadsmarknaden synes regeringen dock icke böra avvakta utredningens förslag, utan redan nu taga initiativ för att öka byggnadsmaterialproduktionen. Detta kan

i första hand ske genom att byggnadsämnesindustriens nuvarande produktionskapacitet helt utnyttjas och genom samhällets åtgöranden ytterligare utbygges. Vidare bör priskontrollen effektiviseras. Endast genom sådana åtgärder blir det möjligt att snabbt likvidera bostadsbristen samtidigt som byggnadskostnaderna nedbringas på bekostnad av monopolkapitalisternas profit.

Förhöjningen av maximihyrorerna för pensionärshemslägenheter. Under hänvisning till den år 1946 genomförda folkpensioneringsreformen samt till det förhållandet, att de pensionärer, som beredas bostäder i pensionärshem, på grund av de för dylika bostäder tillämpade låga hyrorerna intaga en gynnsam ställning i förhållande till andra folkpensionärer, ha sakkunniga funnit motiverat, att maximihyrorerna för pensionärshemsbostäderna höjas. Departementschefen har anslutit sig till denna uppfattning och även framlagt förslag till ändrad hyressättning, som medför förhöjning av hyrorerna på vissa orter. I högsta bostadskostnadsgruppen skulle detta förslag innebära rätt för kommun att höja hyran för pensionärshemsbostad, avsedd för en person, från 240 till 320 kronor samt för bostad, avsedd för 2 och 3 personer, från 360 till 480 kronor, allt för år räknat. Även om departementschefen därvid uttalat, att en höjning av hyrorerna enligt föreliggande förslag icke skulle medföra någon som helst förpliktelse för kommun att uttaga högre hyror, torde dock flertalet kommuner sannolikt finna svårt underlåta uppfatta departementschefens förslag annat än som en anvisning. Vi vilja erinra om att den förbättring, som folkpensioneringsreformen ursprungligen var avsedd att medföra, redan nu till väsentlig del reducerats genom inträffade pristegringar, slopandet av tidigare utgående livsmedelsrabatter m. m. och att hyreshöjningen — såsom också Sveriges folkpensionärers riksförbund i avgivnet yttrande framhållit — kommer att medföra, att ytterligare antal pensionstagare på vissa orter få sin levnadsstandard sänkt.

Med hänsyn härtill finna vi oss icke kunna biträda det framlagda förslaget till hyressättning i den mån förslaget medför förhöjning av nu utgående hyror.

Bostadsrabatter. Departementschefen framhåller, att syftet med familjebostadsbidraget främst är att underlätta för barnfamiljerna att erhålla en tillfredsställande bostad, och tillägger, att bidraget inte har karaktär av allmän hyreshjälp. I medvetande om att hyresnivån i framför allt moderna och fullt tidsenliga lägenheter står i orimlig proportion till folkflertalets inkomster är man nödsakad acceptera en subventionspolitik, trots att en sådan icke kan leda till frågans lösning. I fjolårets kommunistiska motion, som väcktes i anslutning till bostadspropositionen, framhölls också med skärpa, att subventionsverksamheten endast godtoges under en övergångsperiod. Vi äro nämligen av den bestämda uppfattningen, att de höga hyrorerna måste angripas från andra utgångspunkter. Genom att underlåta att vidtaga de av oss

föreslagna åtgärderna uppnås endast, att man accepterar, konfirmerar och konserverar nuvarande höga byggnadskostnader och därmed hyresnivån.

En närmare undersökning av verkningarna av de i propositionen föreslagna bostadsrabatterna har visat, att dessa rabatter — åtminstone i de högre dyrorterna — medföra betydande försämringar i förhållande till nu utgående bostadsrabatter. För att närmare belysa detta hänvisas till nedanstående sammanställningar, vilka i fråga om utrymmesstandarden upprättats med utgångspunkt från de normer, som bostadssociala utredningen i sitt första slutbetänkande angivit såsom målsättning. Bränsletillägget, varmed avses den sedan 1939 inträffade stegringen av värmekostnaderna, har upptagits med belopp, vartill denna stegring uppgår i det av AB Stockholmshem förvaltade bostadsbeståndet.

A. Nuvarande bostadsrabatter.

Fam. med antal barn	Lägenhetsyta m ²	Bruttohyra exkl. bränsletillägg		Bränsletillägg (4: -/m ²) kr.	Bruttohyra inkl. bränslet. kr.	Bostadsrabatter				Nettohyra kr.
		kr./m ²	kr.			fam.bidrag		bränslebidrag kr.	sa kr.	
						%	kr.			
3	65	25	1 625	260	1 885	30	487: 50	260	747: 50	1 137: 50
4	70	25	1 750	280	2 030	40	700: —	280	980: —	1 050: —
5	75	25	1 875	300	2 175	50	937: 50	300	1 237: 50	937: 50
6	80	25	2 000	320	2 320	60	1 200: —	320	1 520: —	800: —
7	85	25	2 125	340	2 465	60	1 275: —	340	1 615: —	850: —
8	90	25	2 250	360	2 610	70	1 575: —	360	1 935: —	675: —
9	95	25	2 375	380	2 755	70	1 662: 50	380	2 042: 50	712: 50

B. Föreslagna bostadsrabatter.

Fam. med antal barn	Lägenhetsyta m ²	Bruttohyra exkl. bränsletillägg		Bränsletillägg (4: -/m ²) kr.	Bruttohyra inkl. bränslet. kr.	Bostadsrabatter				Nettohyra kr.
		kr./m ²	kr.			fam. bost. bidrag kr.	bränslebidrag kr.	3-kr. bidrag kr.	sa kr.	
4	70	25	1 750	280	2 030	520	125	210	855	1 175: —
5	75	25	1 875	300	2 175	650	125	225	1 000	1 175: —
6	80	25	2 000	320	2 320	780	125	240	1 145	1 175: —
7	85	25	2 125	340	2 465	910	125	255	1 290	1 175: —
8	90	25	2 250	360	2 610	1 040	125	270	1 435	1 175: —
9	95	25	2 375	380	2 755	1 170	125	285	1 580	1 175: —

C. Skillnad mellan föreslagna och nuvarande bostadsrabatter.

Fam. med antal barn	Nettohyra		
	med föreslagna bostads- rabatter kr.	med nuvarande bostads- rabatter kr.	skillnad (hyresökning) kr.
3	1 175: —	1 137: 50	37: 50
4	1 175: —	1 050: —	125: —
5	1 175: —	937: 50	237: 50
6	1 175: —	800: —	375: —
7	1 175: —	850: —	325: —
8	1 175: —	675: —	500: —
9	1 175: —	712: 50	462: 50

Som av sammanställningarna framgår medföra de föreslagna bostadsrabatterna en förhöjning av den hyra, som familjer med tre eller flera barn ha att erlægga, med belopp, varierande mellan lägst kronor 37: 50 för familjer med tre barn och 500 kronor för familjer med åtta barn, allt för år räknat. Därvid är att märka, att sammanställningarna upprättats med utgångspunkt från att de boende skola uppbära såväl familjebostadsbidrag som trekronorsbidrag. Emellertid får förutsättas, att endast en mindre del av dem, som nu uppbära familjebidrag, bliva behöriga till trekronorsbidrag. I de fall, familjerna endast bliva behöriga till familjebostadsbidrag och bränslebidrag, kommer hyresökningen sålunda att bliva avsevärt större.

En jämförelse mellan verkningarna av nuvarande och föreslagna bostadsrabatter, upprättad med sikte enbart på stockholmsförhållandena, visar, att för Stockholms vidkommande de föreslagna rabatterna komma att medföra ytterligare och än mer betydande försämringar. Härtill bidrager det förhållandet, att vid fastställandet av familjebidragens storlek byggnadslånebyrån aldrig medgivit, att bidragen fått grundas på högre hyreskostnad än 25 kronor per m², d. v. s. den i barnrikehusbebyggelse år 1938 genomsnittligt utgående hyran, oaktat höjning av hyresnivån i senare uppförd bebyggelse icke kunnat undvikas. För att närmare belysa konsekvenserna för Stockholms vidkommande hänvisas till nedanstående tabeller.

A. Nuvarande bostadsrabatter.

Fam. med antal barn	Lägenhetsyta m ²	Bruttohyra exkl. bränsletillägg		Bränsletillägg (4: -/m ²) kr.	Bruttohyra inkl. bränslet. kr.	Bostadsrabatter				Nettohyra kr.
		kr./m ²	kr.			fam.bidrag		bränslebidrag kr.	sa kr.	
						%	kr.			
3	65	25	1 625	260	1 885	30	487: 50	260	747: 50	1 137: 50
4	70	25	1 750	280	2 030	40	700: —	280	980: —	1 050: —
5	75	25	1 875	300	2 175	50	937: 50	300	1 237: 50	937: 50
6	80	25	2 000	320	2 320	60	1 200: —	320	1 520: —	800: —
7	85	25	2 125	340	2 465	60	1 275: —	340	1 615: —	850: —
8	90	25	2 250	360	2 610	70	1 575: —	360	1 935: —	675: —
9	95	25	2 375	380	2 755	70	1 662: 50	380	2 042: 50	712: 50

B. Föreslagna bostadsrabatter.

Fam. med antal barn	Lägenhetsyta m ²	Bruttohyra exkl. bränsletillägg		Bränsletillägg (4: -/m ²) kr.	Bruttohyra inkl. bränslet. kr.	Bostadsrabatter				Nettohyra kr.
		kr./m ²	kr.			fam. bost. bidrag kr.	bränslebidrag kr.	3-kr. bidrag kr.	sa kr.	
4	70	30	2 100	280	2 380	520	125	210	855	1 525
5	75	30	2 250	300	2 550	650	125	225	1 000	1 550
6	80	30	2 400	320	2 720	780	125	240	1 145	1 575
7	85	30	2 550	340	2 890	910	125	255	1 290	1 600
8	90	30	2 700	360	3 060	1 040	125	270	1 435	1 625
9	95	30	2 850	380	3 230	1 170	125	285	1 580	1 650

C. Skillnad mellan föreslagna och nuvarande bostadsrabatter.

Fam. med antal barn	Nettohyra		
	med föreslagna bostadsrabatter kr.	med nuvarande bostadsrabatter kr.	skillnad (hyresökning) kr.
	3	1 500	1 137: 50
4	1 525	1 050: —	475: —
5	1 550	937: 50	612: 50
6	1 575	800: —	775: —
7	1 600	850: —	750: —
8	1 625	675: —	950: —
9	1 650	712: 50	937: 50

Då det icke kan vara rimligt, att nu föreslagen ändring av bostadsrabatterna på vissa orter skall medföra en försämring i förhållande till nu utgående bostadsrabatter, finna vi angeläget, att de föreslagna familjebostadsbidragen och bränslebidragen så höjas, att desamma komma att uppgå till samma storlek som nu utgående familjebidrag. Lämpligast synes detta böra ske genom att bidragen dyrortsgraderas.

Departementschefen hade i fjolårets proposition ställt i utsikt, att frågan om familjebostadsbidrag i äldre bostadsbestånd skulle upptagas till prövning vid 1948 års riksdag. I årets proposition har departementschefen på grund av det statsfinansiella läget icke funnit anledning att infria sitt löfte. Regeringens förslag innebär således, att familjebostadsbidraget endast skall utgå till familjer med två och flera barn, vilka inflytta i efter den 1 januari 1948 nyuppförda eller ombyggda bostäder. Det betyder, att endast en mindre del av barnfamiljerna med små inkomster komma i åtnjutande av denna förmån.

Om man på grund av rådande förhållanden måste medverka till genomförandet av en subventionspolitik, som i första hand syftar till att underlätta för barnfamiljerna att erhålla en godtagbar bostad, bjuder dock konsekvensen, att samtliga barnfamiljer med begränsade inkomster, vilka bo i fastigheter uppförda efter den 1 januari 1942 och uppfyllande villkoren i fråga om föreskriven standard, böra erhålla familjebostadsbidrag. Begränsas bostadsrabatterna till att omfatta endast de barnfamiljer, som får möjlighet att i år eller framdeles inflytta i nya eller ombyggda lägenheter, kommer detta att utlösa ett starkt och berättigat missnöje bland de barnfamiljer, som bebo lägenheter uppförda före denna tidpunkt.

Vi anse därför ur rättvisesynpunkt, att även barnfamiljerna i det fastighetsbestånd, som färdigställts efter ikraftträdandet av 1942 års kungörelse om tertiärlån och tilläggs lån för vissa bostadsbyggnadsföretag, böra komma i åtnjutande av bostadsrabatter. Vad kostnaderna beträffar framhåller departementschefen:

”En verkställd överslagsberäkning tyder på att vid en utsträckning av familjebostadsbidragsgivningen till att avse även familjer i redan befintliga, godtagbara lägenheter behovet av medel för familjebostadsbidrag under ett första budgetår skulle fördubblas, d. v. s. uppgå till i runt tal 40 miljoner kronor.”

Utredning om bostadsrabatter till enbarnsfamiljer och ensamstående mödrar med barn. Befolkningspolitiska, bostadssociala och rättvisesynpunkter tala för att enbarnsfamiljer, liksom ensamstående mödrar med minderåriga barn, även böra komma i åtnjutande av familjebostadsbidrag. Regeringen bör därför skyndsamt utreda omfattningen och kostnaderna, så att nästa års riksdag lämnas tillfälle att besluta om bostadsrabatter även till dessa kategorier.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslås,

att riksdagen i anslutning till Kungl. Maj:ts proposition nr 231 måtte besluta,

att sådan ändring vidtages i föreliggande förslag till familjebostadsbidrag och bränslebidrag, att dessa bidrag tillhopa på samtliga orter komma att uppgå till minst samma belopp som nu utgående familjebidrag, däri inberäknat enligt nu gällande bestämmelser utgående bränslebidrag, samt att bidragen även skola utgå till familjer med två eller flera barn under 16 år, boende i bostadshus, som färdigställts efter ikraftträdandet av 1942 års kungörelse om tertiärlån och tilläggs-lån för vissa byggnadsföretag, under villkor, som i propositionen angivits för erhållande av familjebostadsbidrag;

att utskottet med anledning av dessa förslag beräknar och föreslår anslagen för ifrågavarande ändamål i proportion till den ökning av utgifterna, som förslagen medföra;

att förslaget om förändring av hyrorna i pensionärshemsbostäder icke bifalles i annan mån än att förslaget medför sänkning av nu utgående hyror;

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utredning angående familjebostadsbidrag även till enbarnsfamiljer och ensamstående mödrar med ett eller flera minderåriga barn, vilken utredning bör bedrivas så, att förslag kan framläggas vid början av 1949 års riksdag; samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer, att den nu tillämpade restriktiva bostadspolitiken omprövas och att åtgärder vidtagas för att öka produktionen av byggnadsmaterial och bostäder.

Stockholm den 25 maj 1948.

Gösta Kempe.

K. E. Senander.

Axel Nordström.

O. F. Persson.

Erik Karlsson.

Gunnar Adolfsson.

Gunnar Dahlgren.

Erik Jansson.

H. Hagberg.

F. Lager.

Gerda Linderot.